

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL GELEŽINKELIŲ TRANSPORTO KODEKSO 3, 4, 4¹, 7¹, 10¹, 12, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 24¹, 25, 25², 26, 28, 29, 29¹, 29², 29³, 29⁵, 29⁶, 29⁷, 29⁸, 30¹, 30², 33 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 25³, 29⁹ IR 29¹⁰ STRAIPSNIAIS IR 25¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO (TAP-21-632(3)); (TAIS NR. 20-9367(5))

2021-10-25 Nr. NV-2632

Vilnius

1. Projekto rengėjas: Susisiekimo ministerija.

2. Projekto tikslas: įgyvendinti Valstybės kontrolės 2018 m. gruodžio 12 d. valstybinio audito ataskaitos „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas“ rekomendacijas, taip pat perkelti (patikslinti) Direktyvos 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė, nuostatas, pakeisti su tuo susijusias bei kitas Geležinkelių transporto kodekso nuostatas.

3. Dabartinė situacija:

- Valstybės kontrolė, atlikusi viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo valstybinį auditą, konstatavo, kad neišnaudojamos visos viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų (toliau – pajėgumai) panaudojimo galimybės ir Susisiekimo ministerijai rekomendavo iki 2020 m. sausio 31 d. užtikrinti veiksmingesnį pajėgumų panaudojimą, įdiegti pajėgumų panaudojimo kontrolės sistemą, pakeisti pajėgumų atsisakymo ir perskirstymo procedūras.

- Geležinkelių transporto kodekse (GTK) reglamentuoti pajėgumų skyrimo principai, naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarties ir sutarties dėl pajėgumų skyrimo sudarymo tvarka, paraiškų skirti pajėgumus teikimo, nagrinėjimo, sprendimo skirti arba atsisakyti skirti pajėgumus priėmimo pagrindai, tačiau:

- praktikoje neįmanoma sprendimo skirti arba atsisakyti skirti pajėgumus priėmimo metu įvertinti, ar pareiškėjui skyrus pajėgumus jo interesais veikianti geležinkelio įmonė (vežėjas) atitiks GTK nustatytas naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sąlygas (teisę naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra turi tik Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje įregistruota geležinkelio įmonė (vežėjas), kuriai skirti pajėgumai, arba pareiškėjo interesais veikianti geležinkelio įmonė (vežėjas), kadangi pareiškėjas, kuris nėra geležinkelio įmonė (vežėjas), nėra įpareigotas viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui nurodyti jo interesais veikiančios geležinkelio įmonės (vežėjo);

- nėra reglamentuotas terminas, iki kurio turi būti sudaryta sutartis dėl pajėgumų skyrimo ir naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutartis;

- teisės aktuose detaliau nereglamentuoti tarnybinio traukinių tvarkaraščio rengimo etapai ir jų metu atliekami viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiksmai;

- nenumatyta paraiškos skirti pajėgumus atšaukimo galimybė, taip pat galimybė pareiškėjui pakeisti jam skirtus pajėgumus;

- nėra nustatyta, kaip yra atliekamas skirtų pajėgumų panaudojimo vertinimas, kaip apskaitomi duomenys apie ankstesniais tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiais skirtų pajėgumų panaudojimą.

- GTK ir kituose geležinkelių transporto veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nėra nustatyta, kokiomis lėšomis yra inventorizuojami, registruojami nauji ar modernizuoti Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausantys geležinkelių paslaugų įrenginiai;

- GTK nustatyta, kad Ryšių reguliavimo tarnybos (RRT), kaip rinkos reguliuotojo, funkcijos finansuojamos iš geležinkelio įmonių (vežėjų) mokamų įmokų, o šios įmokos dydis yra 5 Eur už vieną milijoną bruto tonkilometrių, vertinant geležinkelio įmonės (vežėjo) praėjusių metų faktinę darbo Lietuvos Respublikos geležinkelių tinkle apimtį bruto tonkilometrais.

4. Projekto esmė:

- siekiant užtikrinti skaidrų ir sklandų pajėgumų skyrimo procesą ir išspręsti praktikoje identifikuotas pajėgumų skyrimo ir tarnybinio traukinių tvarkaraščio sudarymo procesų neišbaigtumo problemas, siūloma:
 - nustatyti įpareigojimą pareiškėjui identifikuoti jo interesais veiksiančią geležinkelio įmonę (vežėją), taip pat šio įpareigojimo nevykdymo pasekmes (atsisakyti skirti pajėgumus);
 - patikslinti naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarties ir sutarties dėl pajėgumų skyrimo sudarymo tvarką (nustatyti terminą sutarčių sudarymui - likus ne mažiau kaip 1 mėnesiui iki tarnybinio traukinių tvarkaraščio įsigaliojimo dienos/iki sutarties dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo sudarymo dienos);
 - nustatyti pajėgumų naudojimo, kai remonto įmonės važiuoja į viešosios geležinkelių infrastruktūros objektų statybos, remonto ir (ar) techninės priežiūros darbų atlikimo vietą ir iš jos, tvarką;
 - patikslinti paraiškų skirti tuos pačius pajėgumus derinimo procedūrą, nustatyti konsultacijų su paraiškas skirti tuos pačius pajėgumus pateikusiais pareiškėjais vykdymo tvarką (nustatyti pareigą viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui paraiškų skirti tuos pačius pajėgumus derinimo metu pareiškėjui siūlyti alternatyvius maršrutus, jeigu tokių yra, ir kt.);
 - nustatyti paraiškos skirti pajėgumus atšaukimo galimybę (pareiškėjas turėtų teisę ne vėliau kaip prieš 7 mėnesius iki tarnybinio traukinių tvarkaraščio įsigaliojimo dienos atšaukti savo pateiktą paraišką skirti pajėgumus arba dalį šia paraiška prašomų pajėgumų);
- siekiant sudaryti teisingas sąlygas efektyviau panaudoti pajėgumus, siūloma:
 - panaikinti galimybę pareiškėjui atsisakyti jam skirtų pajėgumų ir nustatyti skirtų pajėgumų pakeitimo reglamentavimą (pareiškėjas, kuriam skirti pajėgumai, turėtų teisę ne vėliau kaip prieš 30 darbo dienų iki kiekvienos Viešosios geležinkelių infrastruktūros tinklo nuostatuose nurodytos galiojančio tarnybinio traukinių tvarkaraščio pakeitimo dienos viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui raštu pateikti prašymą pakeisti jam skirtus pajėgumus);
 - nustatyti įpareigojimą viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui kaupti duomenis apie ankstesniais tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiais skirtų pajėgumų panaudojimo rodiklius;
- siekiant užtikrinti geležinkelių transporto veiklos efektyvumą, siūloma:
 - sudaryti sąlygas padidinti geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo (RRT) finansavimą (padidinti geležinkelio įmonių (vežėjų) mokamos įmokos dydį nuo 5 iki 10 Eur už vieną milijoną tonkilometrų). Nurodoma, kad toks finansavimas užtikrintų GTK nurodytoms RRT funkcijoms vykdyti būtinų pareigybių (2 papildomų, iš viso 6) išlaikymui, tinkamam priskirtų funkcijų vykdymui ir kitų su šių funkcijų vykdymu susijusių darbų (ekspertų ir konsultantų paslaugoms, įskaitant išorės audito paslaugas, pirkti; komandiruotėms - dalyvauti tarptautinių organizacijų ir Europos Sąjungos institucijų, komitetų ir grupių veikloje ir kt.) finansavimui reikalingų lėšų (314,6 tūkst. Eur per metus) surinkimą;
 - sugriežtinti geležinkelio įmonių (vežėjų) civilinės atsakomybės draudimo sąlygas (vietoj nustatytos draudimo sumos - 290 tūkst. Eur vienam draudžiamajam įvykiui ir 725 tūkst. Eur visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus, siūloma laipsniškai padidinti sumas ir nustatyti, kad minimali draudimo suma yra:- iki 2026 m. gruodžio 31 d. – 500 tūkst. Eur vienam draudžiamajam įvykiui ir 2 mln. Eur visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus; - nuo 2027 m. sausio 1 d. – 1 mln. Eur vienam draudžiamajam įvykiui ir 5 mln. Eur visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus). Taip pat griežtinamos ir remonto įmonių civilinės atsakomybės draudimo sąlygos. Kartu pažymima, kad dėl to gali padidėti draudimo įmokos kai kurioms geležinkelio įmonėms (vežėjams) ir remonto įmonėms;
 - patikslinti priegios prie geležinkelių paslaugų įrenginių suteikimo sąlygas (nustatyti pareigą geležinkelių paslaugų įrenginių operatoriui priegią suteikti ne tik geležinkelio įmonėms (vežėjams), remonto įmonėms, bet ir kitiems pareiškėjams;

- nustatyti, kad sukurti nauji ar modernizuoti Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausantys geležinkelių paslaugų įrenginiai inventorizuojami ir registruojami valstybės biudžeto lėšomis;

- patikslinti naudojimosi viešąja geležinkelių infrastruktūra sutarties patikros nacionalinio saugumo interesams inicijavimo tvarką, numatant, kad patikra inicijuojama ne dėl visų viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo planuojamų su geležinkelio įmonėmis (vežėjais) sudaryti sutarčių, o tik dėl tų, pagal kurias geležinkelio įmonei (vežėjui) būtų suteikta prieiga prie Vyriausybės nustatytų konkrečių nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įrenginių ir turto.
- apskaičiuota, kad, vykdant Įstatymo projektu siūlomus nustatyti naujus informacinius įpareigojimus, administracinė našta ūkio subjektams (viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui, geležinkelio įmonėms (vežėjams) padidėtų 3 016,43 eurų.

5. Derinimas: Projektas derintas su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Energetikos ministerija, Finansų ministerija, Lietuvos banku, Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Konkurencijos taryba, Lietuvos transporto saugos administracija, AB „LTG Infra“, AB „LTG Cargo“, Lietuvos draudikų asociacija, Privačių vežėjų geležinkeliais asociacija, įvertintos teiktos pastabos.

Po klausimo aptarimo 2021 m. liepos 2 d. tarpinstituciniame pasitarime Susisiekimo ministerija organizavo pasitarimus su AB „Lietuvos geležinkeliai“, Ryšių reguliavimo tarnyba, Konkurencijos taryba, Vidaus reikalų ministerija.

Projektas pakartotinai svarstytas tarpinstituciniame pasitarime 2021 m. rugsėjo 28 d. – teikiamas patikslintas Projektus, įvertinus Teisingumo ministerijos, Vyriausybės kanclerio pavaduotojo A. Mačiulio ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas.

Dėl tarpinstituciniame pasitarime pateiktos pastabos, susijusios su tranzito geležinkelių transportu paslaugų teikimo kontrolės vykdymu, Susisiekimo ministerija pažymi, kad Geležinkelių transporto kodekse yra nustatyta priemonių viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų naudojimo tranzito geležinkelių transportu paslaugoms teikti teisėtumui užtikrinti (iki pajėgumų skyrimo – viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo pareiga nustatyti kartu su paraiška skirti pajėgumus teiktinų dokumentų sąrašą ir teisė iš tų pareiškėjų, kurie paraiška skirti pajėgumus prašys tų maršrutų, kuriuose egzistuoja reali galimybė vykdyti tranzitą, prašyti pateikti dokumentus, duomenis ar kitą pagrįstą informaciją, pagrindžiančią, kad naudojantis viešąja geležinkelių infrastruktūra pagal prašomus pajėgumus kroviny bus pakraunamas Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje ir (ar) jis bus iškraunamas Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės teritorijoje; po pajėgumų skyrimo – fizinė krovinio iškrovos / pakrovos kontrolė, važtaraštyje nurodytų duomenų patikrinimas ir Lietuvos Respublikos muitinės (keleivių vežimo tranzito geležinkelių transportu kontrolės atveju – Valstybės sienos apsaugos tarnybos) bendradarbiavimo pasitelkimas).

6. Atitiktis Vyriausybės programai: projektas numatytas svarstyti Seimo rudens sesijoje (lapkričio mėnesį).

7. Dalykinio vertinimo išvada: siūloma projektą teikti svarstyti Vyriausybės posėdyje, prieš tai papildomai aptarus tarpinstituciniame pasitarime (2021 m. spalio 28 d. 2 klausimas).

Patarėjas

Arvydas Nevas, tel. +37070663787, el. p. arvydas.nevas@lr.lt